

Адказчык, перабудова, апазіцыя, невыкананне, заканадаўства, альтэрнатыва, міласэрнасць, мяшчанскі, ваяж, расізм, вышэйпаказаны, спагнаць, здзяйсненні, падацель, абскардзіць, выканаўчы, самаахвярнасць, імпульс, сабатаж [1].

У працэсе вывучэння кожнага стылю студэнтамі самастойна запаўняецца адпаведная табліца, у якой прапаноўваецца ўнесці звесткі пра кожны стыль з пункту погляду сферы ўжывальнасці, сродкаў рэалізацыі, асаблівасцей публіцыстычнага, афіцыйна-дзелавога і навуковага стыляў. Пасля праходжання тэматычнага блока “Стылістыка беларускай мовы” студэнтам прапаноўваецца тэст, які ўтрымлівае заданні як закрытага, так і адкрытага тыпу.

Вывады:

Вывучэнне асноўных пытанняў стылістыкі з’яўляецца адным з важнейшых элементаў навучання студэнтаў медыцынскіх ВНУ з прычыны важнасці адэкватнага ўжывання стылёвых асаблівасцей у паўсядзённым і прафесійным маўленні.

Выбар аптымальных метадаў і прыёмаў для падрыхтоўкі студэнтаў па стылістыцы залежыць, у першую чаргу, ад узроўню ведаў навучэнцаў, адметнасцей пэўнага стылю, плануемых вынікаў і іншых фактараў, але пры гэтым, зразумела, неабходным з’яўляецца ўмелае камбінаванне розных відаў работ.

Асабліва ўвага пры навучанні стылістыцы павінна быць звернута на выпрацоўку практычных уменняў і навыкаў, якія дапамогуць далей рэалізаваць іх у розных сферах жыцця будучых спецыялістаў.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. *Карніеўская, Т. А.* Беларуская мова: вучэб.-метад. дапаможнік для студэнтаў 1 курса лячэбнага і медыка-дыягнастычнага факультэтаў медыцынскіх вышэйшых навучальных устаноў / Т. А. Карніеўская. – Гомель: ГомДМУ, 2014. – 56 с.
2. *Ляшчынская, В. А.* Беларуская мова: Тэрміналагічная лексіка : вучэб. дапаможнік / В. А. Ляшчынская. – Мінск : РІВШ БДУ, 2001. – 256 с.
3. *Цікоцкі, М. Я.* Стылістыка беларускай мовы : вучэб. дапаможнік / М. Я. Цікоцкі. – Мінск: Універсітэцкае, 1995. – 294 с.

УДК [81’373.46:616]:811.161.3’282.2(476-37-191.2)

С. Ю. Касьяненка
Установа адукацыі
«Гомельскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»
г. Гомель, Рэспубліка Беларусь

ДЫАЛЕКТНЫЯ НАЗВЫ НЕКАТОРЫХ ХВАРОБ
У ГАВОРКАХ ЦЭНТРАЛЬНЫХ РАЁНАЎ БЕЛАРУСІ

Уводзіны

Даследаванне дыялектных лексічных адзінак, разнастайных лексіка-тэматычных груп дыялектных найменняў з’яўляецца адной з актуальных праблем сучаснага мовазнаўства і звязана з імкненнем больш глыбокага спасціжэння этнакультурнай спадчыны нашага народа.

У народных гаворках даволі шырока прадстаўлена лексіка медыцынскай тэматыкі, якая сфарміравалася пад уплывам сацыяльных і гісторыка-этнаграфічных фактараў і на працягу многіх стагоддзяў перадавалася з пакалення ў пакаленне, што знайшло свае

адлюстраванне ў дыялектных слоўніках. Аналізуючы гэты лексічны матэрыял, у першую чаргу на сябе звяртаюць увагу назвы хвароб.

Аб’ектам даследавання з’яўляецца “Слоўнік гаворак цэнтральных раёнаў Беларусі”.

Мэта

Прааналізаваць лексіка-тэматычныя групы назваў хвароб, якія зафіксаваны ў цэнтральных гаворках Беларусі.

Метады даследавання: апісальны, параўнальны.

Вынікі і іх абмеркаванне

Прааналізаваўшы дыялектны матэрыял “Слоўніка гаворак цэнтральных раёнаў Беларусі”, можна вызначыць наступныя групы назваў хвароб (у табліцы прадстаўлены нарматыўныя назвы і адпаведныя ім дыялектныя):

а) назвы запаленчых хвароб:

<i>ангіна</i> [лац. <i>angina</i>] — запаленне слізистой абалонкі зева, асабліва міндалепадобных залоз [3, I]	<i>жа́ба</i> (Ангіна — <i>жаба</i> па-нашаму [1]); <i>гарля́нка</i> (Унук часта хварэя <i>гарлянкай</i> , дык я гавару, кап сёрбаў цёплы крупнік з малаком [1])
<i>апендыцы́т</i> [ад лац. <i>appendix</i>] — запаленне апендыкса [3, I]	<i>кабыля́нец</i> (Палажылі яго ў бальніцу, зрабілі аперацыю і выразалі <i>кабылянец</i> [1]). Фармальнае сувязь з <i>кабыла</i> відавочная, аднак словаўтваральны бок і матывацыя вельмі няясная [4, IV]
<i>дыфтэры́т</i> [грэч. <i>diphtherion</i>] — хвароба, якая суправаджаецца запаленнем зева, слізистых абалонак носа, гартані і агульным атручэннем арганізма [3, II]	<i>дзехцяры́к</i> , <i>дзефцяры́к</i> (Пры <i>дзехцярыку</i> апухая ў глотцы; больш у дзяцей <i>дзехцярык</i> бывае. Ой, гэна натта благая балезнья — <i>дзехцярык</i> . Мая дачка хварэла на <i>дзехцярык</i> , чуць ні памерла. <i>Дзефцярыку</i> малых дзяцей бываець, за горла хватаець і душыць [1]); <i>дыфцяры́к</i> (Як схваціць <i>дыфцярык</i> , дык і памрэ дзіця [1])
<i>масты́т</i> [лац. <i>mastitis</i>] — запаленне малочнай залозы; грудніца [3, III]	<i>масці́т</i> (Наша сусетка пасья дзіцяці на <i>масціт</i> хварэла [1])
<i>плеўры́т</i> [грэч. <i>pleura</i>] — запаленне плеўры [3, IV]	<i>паляўры́т</i> (Мокры <i>паляўрыт</i> яму ў баку стаў, мучыцца бедны [1])
<i>пнеўманія́</i> [грэч. <i>pneumon</i>] — запаленне лёгкіх [3, IV]	<i>запа́л</i> (Мяне толькі з бальніцы прывязьлі, на <i>запал</i> балела і на нервы [1])
<i>поліартры́т</i> [грэч. <i>poly</i> — многа і <i>arthron</i> — сустаў] — адначасовае або паслядоўнае запаленне многіх суставаў [3, IV]	<i>паліартры́т</i> (<i>Паліартрыт</i> у мяне [1])
<i>стаматы́т</i> [грэч. <i>stoma (stomatos) rot</i>] — запаленне слізистой абалонкі поласці рота [3, V]	<i>надбэ́ла</i> (Дзіця ні можа ссаць сіські, <i>надбела</i> ў році. Знайшлася <i>надбела</i> , роцік баліць [1])

СЕКЦИЯ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫЕ ДИСЦИПЛИНЫ И ФИЗИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ

б) назвы інфекцыйных хвароб:

— інфекцыйныя хваробы дыхальных шляхоў:

<p><i>грып</i> [фр. <i>grippe</i>] — вострая вірусная хвароба, галоўнымі рысамі якой з’яўляюцца запаленне дыхальных шляхоў і гарачка [3, II]</p>	<p><i>грыпа</i> (Сёлета ўсе дзеці на <i>грыпу</i> хварэюць. А тая Галя красная-красная, губы папакліся, цемпература мо сорак, колкі кругом шыі, кажа, баліць усё, — <i>грыпа</i> ходзіць у весцы [1]); <i>грыфа</i> (Гэта восеньню найбольш западаюць людзі на <i>грыфу</i>... Ломіць косьці, баліць галава. Забалела на <i>грыфу</i>, а тады на ногу ўпала [1])</p>
<p><i>туберкулёз</i> [н.-лац. <i>tuberculosis</i>] — інфекцыйная хвароба, пры якой пашкоджаюцца лёгкія, кішэчнік, косці, суставы і пад. (выклікаецца асобым мікробам) [3, V]</p>	<p><i>беркулёз</i> (Чахотку у нас <i>беркулёзам</i> завуць, а даўней сухоты ці чахотка [1]); <i>беркулёс</i> (Калі прастыніш або грыфа на лёжкія падзець, так і <i>беркулёс</i> [1]); <i>грузліца</i> (Як <i>грузліца</i>, дык гэта баляць лёжкія, задышка, усё кашляе, ценгле эхе-эхе. Параўн. польск. <i>gruźlica</i>, тс’ [1])</p>

— кішачныя:

<p><i>дызентэрыя</i> [грэч. <i>dysenteria</i>] — вострая інфекцыйная хвароба чалавека, якая суправаджаецца пашкоджаннем кішэчніка; крываўка [3, II]</p>	<p>кываўка (У нас ету балесь <i>кываўка</i> звалі, цяпер яе німа. Ня еш, ад зяленых яблык нападзе <i>кываўка</i> [1])</p>
---	---

— інфекцыйныя захворванні крыві:

<p><i>малярыя</i> [іт. <i>malaria</i>] — інфекцыйнае захворванне, для якога характэрны прыступы ліхаманкі [3, III]</p>	<p><i>малярэя</i> (У бацькоў праляжаў больш як гот: <i>малярэя</i>, курыная сляпота, потым на почкі забалеўшы быў [1])</p>
--	--

в) назвы скураных хвароб:

<p><i>каўтун</i> — хвароба скуры на галаве, пры якой валасы зблытваюцца і зліпаюцца [3, II]</p>	<p><i>калду́н</i> (Саўюцца валасы ў <i>калдун</i> — рашчасаць нельга. У нас ня чутна, кап хто балеў <i>калдуном</i> [1]). Параўн. з руск. <i>колдун</i> ‘злямчаныя валасы, каўтун’, колдунить ‘блытаць, заблытваць’ [4, IV]</p>
<p><i>кrapіўніца</i> — хвароба, якая суправаджаецца свербам і паяўленнем на скуры пухіркоў, падобных да апёкаў кrapівой [3, II]</p>	<p><i>накrapіўніца</i> (Як <i>накrapіўніца</i>, цела дзіцяці робіцца як кrapівай апечана, высыпка як мак і чэшацца [1])</p>
<p><i>лішай</i> — наскураная хвароба ў выглядзе сыпу, каросты [2]</p>	<p><i>круг</i> (Як толькі восінь прыдзя, дык у мяне ўвесь твар у <i>кругох</i>. Прайшлі, дзе конь качаўся, і набраліся <i>кругоў</i> [1])</p>

г) назвы дзіцячых хвароб:

<p><i>адзёр</i> — заразная, пераважна дзіцячая, хвароба, якая суправаджаецца высыпкай, запаленнем дыхальных шляхоў і гарачкай [3, I]</p>	<p><i>водар</i> (Калі ў каго захварэя дзіця <i>водарам</i>, то хадзіць туды няможна [1]).</p>
--	---

<p><i>ветраная вóспа</i> — інфекцыйная дзіцячая хвароба; вятранка [3, I]</p>	<p><i>вятр́анка</i> (Пасьля <i>вятранкі</i> астаюцца на мордзі плямы [1]); <i>вятру́ха</i> (Пры <i>вятрусе</i> красьнінкія кропачкі на целе высыпаюць [1]). Утварэнне на базе выразу ‘ветраная воспа’ шляхам семантычнай кандэнсацыі [4, II]</p>
<p><i>краніўніца</i> — хвароба, якая суправаджаецца свербам і паяўленнем на скуры пухіркоў, падобных да апёкаў крапівай [3, II]</p>	<p><i>пакраніўніца</i> (Як <i>пакраніўніца</i>, цела дзіцяці робіцца як крапівай апечана, высыпка як мак і чэшацца [1])</p>
<p><i>малочніца</i> — захворванне слізистой абалонкі рота (пераважна ў грудных дзяцей) [3, III]</p>	<p><i>грыпóк</i> (Хацяп у дзіцяці <i>грыпка</i> ні было. Вот бяды будзя, яно ш і так хіленькае [1])</p>
<p><i>рахіт</i> [грэч. rachis] — дзіцячая хвароба, якая характарызуецца парушэннямі ў развіцці касцявой і нервовай сістэм ад няправільнага мінеральнага абмену ў арганізме [3, IV]</p>	<p><i>ангэ́лька</i> (Як <i>ангэлька</i> [ці знаяш ты, што ‘та ангэлька? Эта хвароба дзіцяча — ношкі слабянкія, а жывот велькі, рахіт па-вашаму, па-вучонаму], дак як <i>ангэлька</i> нападзе на дзіця, збіраюць с крышы зяленінькі такі мох [але цяпер тога моху й няма, бо крышы саломай ні крыюць], параць, мая ты, і па пояс садзяць папарыцца. Параўн. польск. choroba angielska ‘тс’ [1])</p>
<p><i>сві́нка</i> — дзіцячае інфекцыйнае захворванне — запаленне калявушной залозы (залоз) [3, V]</p>	<p><i>завушні́ца</i> (Пры <i>завушніцы</i> залозы за вушамі баляць [1])</p>

д) назвы нервовых хвароб:

<p><i>эпілэ́сія</i> [грэч. epilepsia] — хранічная нервовая хвароба, якая характарызуецца сутаргавымі прыступамі і стратай прытомнасці; падучая хвароба [3, V]</p>	<p><i>падучка</i> (Няхай ніхто ня ведае <i>падучкі</i>, гэта ж такая хвароба страшная [1]); <i>падуччая балэ́ць</i> (<i>Падуччая балесць</i> — гэта чалавека трасе, кідае, а ён ня помніць [1]. Рус. <i>падучая (болезнь)</i>, <i>падучка</i>, польск. <i>radaczka</i>, чэш. <i>radoucí netos</i>, <i>radoucnice</i> і г. д. [4, VIII]); <i>ванца́к, ванца́ч</i> (<i>Падуччая балесць</i> — гэта ў нас <i>ванцак</i> называецца. Сымон, <i>ванцак</i> цябе пабраў бы, давай маю пугу. Кап цябе <i>ванцак і</i> азялі, кап ты галавой ап сыценку біўся каторы! Кап цябе <i>ванцач</i> схапіў ды ні атпусьціў! От злодзый гэты, ні ўлежыць за ім нічога, кап яго <i>ванцач</i> забраў! Параўн. польск. <i>wasad</i> ,тс’ [1]).</p>
---	--

Вывады

Назвы хвароб, зафіксаваныя ў “Слоўніку гаворак цэнтральных раёнаў Беларусі”, утвараюць шырокія сінанімічныя рады, адлюстроўваючы самабытную нацыянальную

специфіку беларускіх народных гаворак. Прааналізаваны лексічны матэрыял дае магчымасць зрабіць наступныя вывады: большую частку складаюць фанетычныя і словаўтваральныя варыянты нарматыўных лексем, лексічныя сінонімы (паходжанне якіх у асноўным звязана са знешнім праяўленнем хваробы) прадстаўлены ў меншай ступені, сустракаюцца таксама намінацыі, якія цалкам супадаюць з нарматыўнымі.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. *Мяцельская, Е. С.* Слоўнік гаворак цэнтральных раёнаў Беларусі / Е. С. Мяцельская [і інш.]. – Мінск: Універсітэцкае, 1990. – Т. 1: А - П. – 287 с.
2. *Ожегов, С. И.* Словарь русского языка: Ок 57000 слов / под ред. докт. филол. наук, проф. Н. Ю. Шведовой. – 15-е изд. – М.: Рус. яз., 1984. – 816 с.
3. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы: у 5 т. / пад агул. рэд. К. К. Атраховіча (К. Крапівы). – Мінск: БелСЭ, 1977–1984.
4. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы: у 11 т. / Рэд. В. У. Мартынаў. – Мн.: Навука і тэхніка, 1978 – 2006.

УДК 796:378.6-057.875-055.2:[616.98:578.834.1]»2021/2022»

Е. А. Кириченко, В. Л. Царанков, А. В. Чевелев, А. Н. Поливач
Учреждение образования
«Гомельский государственный медицинский университет»
г. Гомель, Республика Беларусь

ОЦЕНКА ФИЗИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОК ГОМГМУ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ COVID-19 В 2021–2022 УЧЕБНОМ ГОДУ

Введение

Движение — биологическая потребность организма, самый естественный регулятор и стимулятор жизнедеятельности, особенно детей и подростков. В процессе антропогенеза организм формируется в постоянном движении, но в современных условиях доля мышечных усилий в режиме жизни человека уменьшилось до 10 %, что особенно опасно на фоне нервно-психических напряжений и возросшей умственной нагрузки, необходимой для переработки огромнейшего потока разнохарактерной информации. Энерготраты человека резко уменьшились и находятся в большинстве случаев на грани необходимого для поддержания нормальной жизнедеятельности. 11 марта 2020 года Всемирная организация здравоохранения объявила начало пандемии новой коронавирусной инфекции COVID-19. Таким образом, введение ограничительных мер привело к снижению физической активности различных групп населения, в том числе и студентов ВУЗов, что не могло не повлиять на значительные аспекты жизни студентов – на социальную, культурную сферы жизни [1].

Для оценки физической активности студенток было предложено им пройти онлайн-анкетирование.

Цель

Изучить влияние физической активности студенток УО «Гомельский государственный медицинский университет» в период пандемии COVID-19 в 2021–2022 учебном году.

Методы

Анализ научно-методической литературы, онлайн-анкетирование, метод математической обработки полученных данных.